

Ekonomi och tillväxt

Eva Björklund

JE :”Kuba och Chile hade samma BNP 1990. 2008 hade Chile tre gånger så hög BNP. Kuba har inte kunnat hänga med när det gäller ökad ekonomisk kraft (...) 60 miljarder dollar skulle Kubas BNP vara 2008.”

Om USAs blockad inte kostat Kuba 4 miljarder US\$ årligen skulle dess BNP idag ha legat en bra bit över 60 miljarder US\$, trots tappet av 75 % av handeln i början av 90-talet motsvarande ca 10 miljarder US\$ och trots de 3 orkanerna 2008 som kostade lika mycket.

1990 hade båda länderna ungefär 11 miljoner invånare och en BNP/capita på ca 2 500 US\$. Av detta förlorade Kuba över 35 procent i början av 90-talet, när landet förlorade 75-80 % av sin utrikeshandel pga Sovjetblockets sammanbrott. .

Fallet stannade upp 1994, 1995 kunde en liten tillväxt noteras från en nivå på ca 1 500 US\$/capita och på 2000-talet hade Kuba höga tillväxtsiffror, i nivå med Chiles. Internationella finanskrisen 2008 drog ner tillväxten.

Kubas befolkning växte inte nämnvärt medan Chiles ökade till 17 miljoner 2010. BNP/capita låg då på drygt 12 000 US\$ för Chile, dvs 2 gånger högre än Kubas ca 6 000 (som dock är något bättre fördelade). Överförd till köpkraftsrelaterad BNI (PPP - Peoples Purchasing Power, dvs folks köpkraft) är skillnaden mindre. Med Kubas PPP på 9 900 och Chiles 14 500 US\$/capita blir Chiles bara 1,6 gånger högre (siffrorna på Kubas PPP/capita är hämtad från CIAs statistik, Chiles från Googles utvecklingsindikatorer för länder, som inte tar med Kubas PPP).

Att Chiles PPP/capita är mindre än BNP medan Kubas är större beror på det ekonomiska systemet som i Chiles fall är helt marknadsbaserat och mäter alla penningtransaktioner, medan Kubas har en stor del av konsumtionen subventionerad eller gratis som den sociala.

Så, trots tappet med 35 % 1991-1994, trots USAs blockad som dränerar Kubas ekonomi med ca 4 miljarder US\$ per år, trots orkanerna 2008 som kostade Kuba lika mycket som nedgången i början av 90-talet, dvs ca 10 miljarder US\$, så har ekonomin återhämtat sig. Största inkomstkällorna är turismen, nickelexporten, tjänsteexporten, läkemedelsexporten.

JE: ”Kubas befolkning minskar, sju år gammal historia (från 11 269 000 till 11 258 000, 11 000 på 7 år). Det är ovanligt att länders befolkning minskar utan emigration, krig, svält”.

Förhållandet att Kubas födelsetal ligger något under reproduktionsnivån delar landet med flera högt utvecklade länder där kvinnors frigörelse och förvärvsverksamhet nått högt, som i Sverige t ex.

Sveriges födelsetal har legat under reproduktionsnivån (dvs oförändrad befolkning) sedan 1969, med en tillfällig topp 1990, knappt över gränsen. Orsakerna är desamma, dvs kvinnlig frigörelse och ökad förvärvsverksamhet, lägre barnafödande. Det är en internationellt välkänd mekanism.

Att Sveriges befolkning ändå ökar lite grann forts sid 16

beror på invandringen, och någon sådan har Kuba ju inte för närvarande. Flyktinginvandringen var dock stor på 70- och 80-talen. För övrigt har nu även Chiles födelsetal nått ner under reproduktionsnivån.

JE: "Världens statistiker insåg att något var galet (...) Kuba finns inte kvar i internationell BNP statistik eftersom ingen lutar på påhittade växelkurser."

BNP utgår från priser på en marknad och mäter tillväxten i köp- och säljtermer. Den säger inget om vad som konsumeras och inte hur det fördelas. Statistikernas problem när det gäller Kubas BNP är inte misstro utan hur kostnadsfri utbildning, hälsovård mm ska räknas.

Enligt traditionell BNP beräkning får de inget värde. En svensk forskare, Claes Brundenius, tog tillsammans med en kollega i USA på 80-talet fram en metod för beräkning av dess värde i BNP-termer och den har använts fram till 2009, då UNDPs (FNs Utvecklingsprogram) experter började ifrågasätta den. Frågetecken hade rests tidigare då begreppet BNI/köpkraft (PPP) fördes in i UNDPs framräkning av levnadsnivåindex stället för BNP. Kubanernas köpkraft ligger betydligt högre än traditionellt framräknad BNP dels på grund av allt som är gratis, men också ransonen starkt subventionerade basvaror inkl mat. Och 2011 var Kuba med igen i UNDPs redovisning av levnadsnivåindex och Kubas levnadsnivå hamnade på 51 plats i världen. Även CIA har räknat fram och anger ett värde på BNI/köpkraft som placerar Kuba ganska högt, 9 900 US\$ /capita, en tillväxt på 171 % på 10 år.

JE: "ett land som vill vara hållbart måste kunna investera, reparera, utveckla fabriker, transportsystem och råvarukällor (...) Kuba industrier faller samman – de investeringar som görs är brasilianska och kinesiska projekt"

Kuba investerade motsvarande 4,25 miljarder US\$ år 2010 fördelat på	
Byggnadsverksamhet	901
Försörjning vatten, el, gas	610
Hotell- och restaurang	520
Gruvdrift	498
Industri inkl socker	376
Jordbruk	291
Offentlig förvaltning, försvar, social trygghet	270
Kommersiella fastigheter och service	242
Transport, lager och kommunikationer	269
Utbildning, hälsa, forskning	163
Handel	70
Kommunal service till föreningar och rörelser	30
Kultur, idrott	28
Finansiella transaktioner	4

Utan blockad och därmed 4 miljarder mer att investera kunde de ju göra mer, och det behövs verkligen. Häv blockaden!

JE : dollar "flödet så stort från Miami att staten har infört en 10 procent skatt på just växling av dollar"

Skatten infördes när USA förbjöd banker, även utlandsägda i utlandet, att hantera kubanska dollartillgångar. Banker som ändå gjorde det bestraffades USA med höga böter (extraterritoriell lagstiftning, som bankerna accepterar för att kunna fortsätta att verka inom internationella banksektorn). Med skatten bygger Kuba upp en fond för att kunna kompensera de egna dollar som riskerar gå förlorade i samband med USAs nedslag mot banker där Kuba har konton.

JE : "Landet saknar företag att beskatta".

Kubanska staten äger i stort sett alla större företag och tar del av överskottet direkt, det är så hela samhällssystemet finansieras, utan omväg via beskattning. De samriskföretagen (delägda med utländska företag) beskattas. Sådana driver stora delar av hotellnäringen och även gruvnäringen. Bondekooperativen och de enskilda bönderna betalar också skatt liksom ickestatliga företag inom service och hantverkarsektorn.

JE: "Planekonomin är orsaken till att Kuba inte har någon konkurrenskraftig industri över huvud taget"

Om planekonomin fördelar och problem.

Efter USAs snabba upptrappning av aggressionerna mot Kuba efter revolutionens seger 1959 och den ekonomiska blockaden hade Kuba två alternativ: att åter underkasta sig USAs dominans eller att utveckla handel och samarbete med Sovjetunionen. Detta var en del av det kalla krigets logik, eftersom inga kapitalistiska stater kunde/vågade/ville utmana USA.

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För kopia av denna licens besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/>. Det har publicerats i www.globalarkivet.se

Men det är också viktigt att komma ihåg att Kuba i handeln med Sovjet fick de förutsättningar för ekonomisk och social utveckling som under 70-talet var ett av tredje världens krav, dvs rättfärdiga handelsvillkor (bättre betalt för råvarorna från Kuba, mindre kostnader för olja och industriprodukter från Sovjet), det som kallades en ny ekonomisk världsordning, och som aldrig blev av - och som är aktuellare än någonsin som krav gentemot den nyliberala globaliseringen.

Genom detta, och genom att faktiskt ha kontroll över den egna ekonomiska utvecklingen, och genom rättvisare handel (mer än genom bistånd) få resurser för den, uppnådde Kuba också en ekonomisk utveckling 1970-1985 som var jämförbar med de asiatiska tigrarnas, och dessutom en överlägsen social och kulturell utveckling (se Brundenius/Zimbalist "The Cuban Economy: Measurement and Analysis of Socialist Performance).

1985 startade en omfattande process för att komma ur de negativa aspekterna av den teknokratiska och byråkratiska planeringsmodell som övertagits från Sovjet. När Sovjet sedan bröt samman, och Kuba förlorade 75-80 % av sin export och import var det naturligtvis ett dråpslag. Men dels hade Kuba i tid börjat ta sig ur den sovjetiska modellens tvångströja, och dels hade landet under de 30 år som gått av planekonomiskt handelsutbyte med östblocket byggt upp mänskliga och materiella resurser som gjorde att Kuba faktiskt kunde ta sig ur den krisen, och få igång utvecklingen igen, och åter på många sätt framstå som ett föredöme för världens fattiga folkflertal. Trots fortsatt och hårdnad ekonomisk krigföring från USAs sida.

Solcellspaneler tillverkas och används på Kuba. Glesbygdsområden utan elnät prioriteras, skolor, läkare, gemensamma lokaler, men också för bostadsbelysning. Foto Rolando Zanzi